

Arktida je další ve frontě v nové studené válce

infokuryr.cz/n/2023/03/04/arktida-je-dalsi-ve-fronte-v-nove-studene-valce

kuryr

4. března 2023

Geostrategicky umístěná, s výnosnými přírodními zdroji, se Arktida rychle stává militarizovanou zónou mocenské politiky v nové studené válce, proti níž bojují USA a Evropa, Rusko a Čína.

Arktida byla kdysi převážně mírovou zónou, kde spolupracoval mezinárodní vědecký výzkum. Ale dnes se rychle stává oblastí militarizované mocenské politiky.

Těžce vyzbrojené národy obklopují tající Severní ledový oceán s jeho nestabilním prostředím erodujících pobřeží, dostupnými přírodními zdroji a spornými námořními cestami.

Letos v únoru Spojené státy zahájily měsíční vojenská cvičení v Arktidě pořádaná Finskem a Norskem.

Evropské velení Pentagonu popsalo cvičení nazvaná Arctic Forge 23, Defense Exercise North a Joint Viking jako způsob, jak „demonstrovat připravenost nasazením bojeschopných sil k posílení

síly na severním křídle NATO“.

Cvičení se účastní více než 10 000 vojáků ze Spojených států, Spojeného království, Německa, Nizozemska, Dánska, Finska a Norska.

Skutečné nepřátelství mohlo propuknout již v únoru, kdy americká armáda sestřelila neidentifikovaný objekt nad Aljaškou krátce poté, co americká stíhačka sestřelila nad Atlantikem podezřelý čínský špionážní balón.

Jak se ukázalo, balon nad Aljaškou patřil americkému zájmovému klubu, ale pocit ohrožení přetrvával.

Jedním ze způsobů, jak upozornit lidi na hrozící konflikt, je zábavní průmysl, který hraje důležitou roli při vytváření souhlasu.

Dánský seriál Borgen – Power & Glory to dělá a ukazuje rostoucí význam Arktidy jako „geopolitického ohniska světové politiky“.

Borgen se zabývá otázkou přírodních zdrojů v Arktidě, která přiživuje spor mezi USA, Ruskem a Čínou.

Série se soustředí na Grónsko, dánský majetek s hnutím za nezávislost, které získává sílu díky objevu životně důležitého zdroje. V dramatu je olej. Ve skutečnosti se jedná o vzácné zeminy.

V dramatu to vytváří napětí pro dánskou vládu, která se zmítá ve velkém mocenském boji mezi USA, Čínou a Ruskem. Ve skutečnosti je Grónsko jen jednou částí hrozícího konfliktu v Arktidě, nejen o zdrojích, ale také o průchodu oceánem, který se stal splavnějším kvůli zrychlující se změně klimatu.

Ponuré vyobrazení čínského zástupce v Borgenu podněcuje obavy ze skutečné přítomnosti Číny v Arktidě. Čína má s Austrálií společný podnik na těžbu uranu a vzácných zemin v jižním Grónsku, ve

kterém mají dvě čínské společnosti na starosti zpracování a marketing materiálů. Čína také zkoumá ložiska zinku, železa a ropy v Grónsku.

Nejenže tyto aktivity vyvolaly obavy z konkurenčního přístupu ke vzácným zeminám, ale v případě Grónska také vyvolaly bezpečnostní otázky pro členské země NATO Dánsko.

V důsledku toho Dánsko revidovalo svou bezpečnostní politiku v tom, co časopis Foreign Policy nazval novým „geopolitickým bojištěm“.

V návaznosti na obavy o bezpečnost USA Dánsko navýšilo svůj vojenský rozpočet takzvaným „balíčkem pro arktické schopnosti“, jehož cílem je zlepšit sledování pomocí dronů, satelitů a radarů.

Grónsko je relativně autonomní na Dánsku a sdílí místo s královstvím v Arktické radě, ale existuje hnutí za nezávislost, které by mohlo dosáhnout svého cíle s bohatstvím dolů.

Dánsko by to stálo místo v Arktické radě a s tím i přítomnost dalšího člena NATO.

Arktická rada, která byla založena v roce 1996, se definuje jako „přední mezivládní fórum pro podporu spolupráce, koordinace a interakce mezi arktickými státy, původním obyvatelstvem Arktidy a dalšími obyvateli Arktidy o společných arktických otázkách“.

Například žádost Číny o vybudování letiště v Grónsku zablokovala dánská vláda. Stalo se tak i přesto, že grónský rybářský průmysl byl otevřen obchodní příležitosti a příslibu možné nezávislosti.

Čína se však v Grónsku nechce politicky angažovat, protože má obavy ze zahraničních intervencí v Tibetu, Sin-ťiang a Tchaj-wanu.

Navíc, jak bylo dramatinováno v Borgenu, americká intervence byla pravděpodobně dána základnou amerického letectva v Thule, kde sídlí americké vesmírné síly a globální síť senzorů varování před

raketami.

Úspěšné hnutí za nezávislost v Grónsku by vedlo ke ztrátě statusu Dánska jako arktického státu a potenciálně by ohrozilo pokračující používání základny Washingtonem.

Změna klimatu ovlivňuje geopolitiku Arktidy

Kromě otázky Grónska vyvolala splavnost Severního ledového oceánu v důsledku tání několik geopolitických problémů. Nyní výrazně zkracuje obchodní cestu Číny s Evropou a nabízí alternativu k Malackému průlivu, který by v případě konfliktu mohly zablokovat americké válečné lodě.

V roce 2012 proplul čínský ledoborec celou Arktidu až na Island. A v roce 2023 Čína otestovala svou třetí cestu, aby prokázala svou obchodní schopnost a posílila vědeckou spolupráci mezi oběma zeměmi.

I když Čína sama není arktickým státem, její arktická politika z roku 2018 stanovila svá tvrzení na mezinárodní úrovni: „Situace v Arktidě nyní přesahuje její původní meziarktický nebo regionální charakter a má zásadní dopad na zájmy států mimo arktickou oblast ... s globálními důsledky a mezinárodními důsledky.“

Peking si nárokuje „práva týkající se vědeckého výzkumu, lodní dopravy, přeletů, rybolovu, pokládání podmořských kabelů a potrubí na volném moři a dalších relevantních mořských oblastech v Severním ledovém oceánu a práva na průzkum a využívání zdrojů v této oblasti“.

Dále tvrdí, že čínský klimatický systém a ekologické prostředí jsou geograficky ovlivněny událostmi v Arktidě, a proto si zaslouží být konzultovány v otázkách bezpečnosti a globálního vládnutí.

Čína očekává, že bude hrát důležitou roli při rozšiřování arktické lodní sítě v podobě polární Hedvábné stezky „na podporu konektivity a udržitelného hospodářského a sociálního rozvoje Arktidy“.

Tyto ambice znepokojily západní země, navzdory prohlášením Číny o záměru: respekt, spolupráce, oboustranně výhodný výsledek a udržitelnost.

Na druhou stranu i někteří západní vojenští pozorovatelé uznávají zájem Číny o rozvoj zdrojů a vědeckou spolupráci v Arktidě a její příspěvek k nim. Rozptýlí obavy, že by Čína mohla využít svého práva na průchod arktickými vodami.

Čína navíc zatím neinvestovala do žádných ruských arktických přístavů a v ruských arktických vodách se zatím nekonala společná námořní cvičení.

A konečně, postavení Číny jako akreditovaného pozorovatele v Arktické radě omezuje jakoukoli politickou výzvu, kterou by mohla přijmout. Jak uvádí vědecký článek z roku 2022 vydaný americkým letectvem, „Čína není v Arktidě rovnocenným konkurentem“.

Partnerství mezi Čínou a Ruskem

Rostoucí sbližování mezi Čínou a Ruskem však vyvolává nové otázky ohledně měnící se rovnováhy sil v regionu.

Severní hranice Ruska zabírá více než polovinu pobřeží oceánu a činí si nárok na pobřežní zdroje, jako je ropa. Severomořská cesta, která se táhne podél severní hranice Ruska, poskytuje lodní cestu pro čínský obchod s Evropou.

V minulosti Rusko považovalo trasu za součást své sféry vlivu a nepřijalo čínskou myšlenku polární Hedvábné stezky.

Válka na Ukrajině však učinila Rusko závislejší na Číně. Jejich partnerství by mohlo změnit poměr sil v regionu.

Od roku 2021 bude Rusko na dva roky předsedat Arktické radě. Setkání šéfů arktické obrany a kulatého stolu arktických bezpečnostních sil však Rusko vyloučilo, protože demokratické referendum s více než 90% souhlasem vedlo k anexi Krymu v roce 2014.

NATO tvrdí, že vnímá hrozbu, a oživilo starý výraz studené války tím, že pro tuto oblast odkazuje na „severní křídlo“ a v tomto kontextu zkoumá jeho potenciálně konfliktní vztah s Ruskem.

Pro Moskvu je obrana severní hranice jednou z nejdůležitějších bezpečnostních otázek. Ale s obnovením napětí studené války vidí USA a NATO militarizaci Ruska jako hrozbu a také se remilitarizují.

Jak ukázal Vijay Prashad, takzvané „operační středisko pro chladné počasí“ NATO se sídlem v Norsku sdružuje západní spojence na vojenské cvičení v Arktidě, které se koná každé dva roky.

Pokud by Finsko a Švédsko vstoupily do NATO, Rusko by čelilo falangě odpůrců v Arktické radě a bylo by obklíčeno nepřátelskými silami na severu a západě.

V důsledku toho je nyní ohrožena stabilita arktické oblasti.

Arktida: poklad přírodních zdrojů

Kromě své geostrategické polohy má Arktida zásadní význam také kvůli svým přírodním zdrojům.

90 procent současné ruské produkce plynu a 60 procent produkce ropy se odehrává v Arktidě. V regionu se nachází ohromujících 60 procent ruských zásob plynu a ropy.

Ruská Arktida má také velká naleziště uhlí, ropy a zemního plynu, stejně jako diamanty, zlato, nikl, kobalt, měď, palladium, platina, zinek a kovy vzácných zemin.

Rusko chce navíc region učinit pohostinnějším, dokonce i turistickým. Plánuje výstavbu nových měst, přístavů, letišť a IT zařízení.

Součástí těchto plánů je i to, jak zabránit negativnímu dopadu tohoto vývoje na změnu klimatu, na kterou je Arktida velmi zranitelná.

A konečně Severní mořská cesta, kterou zpřístupnila ruská flotila 40 ledoborců, včetně čtyř jaderných a plánovaná nová série, je jablkem sváru v mořském právu.

Rusko považuje tuto cestu za národní vodní cestu. Ale pokud tudy mají proplouvat zahraniční lodě za účelem obchodu, musela by se stát mezinárodní trasou, potenciálně otevřenou i nepřátelským válečným lodím.

Konflikt ve východní Evropě, na západní hranici Ruska, zvýšil obavy Moskvy z obklíčení, a to i na severu země.

USA a NATO hrozí, že naruší rovnováhu v Arktidě

O pozice v Arktidě bojuje jak Dánsko se svou autonomní oblastí Grónsko, tak Norsko. Jako členové NATO se podíleli na tom, co považují za formu odstrašování.

Pokud by Finsko a Švédsko také vstoupily do NATO, severní hranice Ruska by čelila militarizované frontě, která zahrnuje také Kanadu, Spojené státy a Island.

Doposud byla v Arktické radě udržována křehká rovnováha s cílem vyhnout se válce. Tato rovnováha je však stále více zpochybňována rostoucí diplomatickou a vojenskou přítomností USA v Arktidě, která vytvořila post „velkého velvyslance v arktické oblasti“ a buduje speciální síly arktické armády.

Deklarovaným úkolem těchto speciálních jednotek USA je využívat speciální arktické znalosti původních obyvatel pro vojenské účely a zamezit jejich „náchylnosti k jiným vlivům“.

To je skutečná obava vzhledem k malignímu zanedbávání, kterým trpí Inuité na Aljašce a Kanadě a Sámové v ostatních arktických národních státech.

Dokument americké armády z roku 2021 říká, že Washington musí „znovu získat dominanci v Arktidě“ a „vyhrát“ v regionu.

List náčelníka generálního štábu poskytl severní trasy, ze kterých by se vojáci mohli přesunout z Aljašky na místa po celém světě. Rovněž uznala důležitost arktických zdrojů, jako jsou vzácné nerosty potřebné pro součásti leteckých motorů a moderní zbraně.

Nové arktické velitelství NATO má založit formální arktické bezpečnostní fórum zahrnující vojenskou alianci pod vedením USA.

Zatímco civilní pozorovatelé uznávají právo Ruska bránit svou severní hranici a naléhají, aby se neshody řešily případ od případu, aby byla zachována stabilita, americká armáda doporučuje seriózní rozvoj strategie v Arktické radě se svými spojenci z NATO, kteří se brzy připojí. mohla patřit i Švédsku a Finsku.

Podle námořního práva je sporná nejen Severní mořská cesta podél ruského pobřeží, ale také Severozápadní průjezd v západní Arktidě, který hraničí s Kanadou, Grónskem a Aljaškou.

V tomto případě Kanada souhlasí s Ruskem, že zachování národní kontroly je věcí suverénního práva.

Jiné státy s těžkou obchodní námořní dopravou, jako je Německo, Japonsko a Jižní Korea, si však nárokují mezinárodní právo průchodu podle Úmluvy OSN o mořském právu.

Čína by se tohoto práva mohla domáhat i ve vztahu k Severní mořské cestě, i když by to bylo v rozporu s ruskými zájmy.

Práva původních obyvatel v Arktidě

Rostoucí napětí kolem Severozápadního průjezdu přimělo kanadskou vládu, aby se dvořila obyvatelům Inuitů, jejichž sídelní oblast zahrnuje většinu Severozápadního průjezdu.

Dohoda o využívání půdy z roku 1993 však nedává původním obyvatelům žádné pravomoci ve vztahu k mořským oblastem, pouze právo konzultace.

Tato dohoda byla úspěšně použita v prohlášení Inuitů podporujících kanadské vyvrácení bývalého ministra zahraničí USA Mika Pompea, který otevřeně označil nárok Ottawy na Severozápadní cestu za „nelegitimní“.

Environmentálním otázkám a životu domorodých národů je v tomto politickém víru věnována pozornost, ale především rétorická.

Škody způsobené průmyslem fosilních paliv a v poslední době i novými „zelenými“ technologiemi těžby vytlačují domorodé obyvatele stále více z jejich půdy a ohrožují jejich přirozené živobytí.

Ale ve vznikajícím soupeření mezi jejich příslušnými národními státy získávají silnější politický hlas.

Jak Inuité v západní Arktidě, tak Sámové ve východní Arktidě vyvinuli cirkumpolární organizace zapojené do správy Arktidy.

Státy, které kolonizovaly a kde jsou nyní menšinami, mají větší zájem na udržení své loajality a na získání znalostí o arktických podmínkách v případě konfliktu.

Inuité ze západu Spojených států, Kanady a Grónska čítají odhadem 180 000 lidí.

16 500 z nich žije na Aljašce a jsou organizováni v Aljašské federaci národů. Usnesení výroční schůze v říjnu 2022 odrážejí nespokojenost s mnoha problémy: klesající populace ryb, které ohrožují potravinovou bezpečnost původních obyvatel; drogová epidemie zahrnující fentanyl, heroin a metamfetamin; vysoký počet případů domácího a sexuálního násilí, zmizení a vražd; odpad a trosky zanechané armádou a jinými vládními agenturami; pokračující konfiskace území původních obyvatel a nedostatečný přístup ke vzdělání a ekonomice.

Za zmínku stojí zejména rezoluce vyzývající Stát Aljaška, aby ukončil svou praxi vyžadující, aby se kmeny vzdaly své suverénní imunity jako podmínku pro získání grantů.

Více než 70 000 Inuitů v Kanadě je z velké části urbanizováno kvůli dlouhé historii nucené asimilace. Trpí vysokou nezaměstnaností, nízkými mzdami a nevyhovujícím bydlením, stejně jako vážným nedostatkem potravin, vysokou mírou věznění a sebevražd mládeže.

V 70. letech 20. století byla mezi Inuity vytvořena organizace na ochranu jejich individuálních a kulturních práv a také jejich pozemkových nároků. Je součástí Inuitské cirkumpolární rady, která je v kontaktu s Inuity na Aljašce a v Grónsku a má styky s Organizací spojených národů.

Sámové jsou historicky kočovný pastevecký národ, který se kdysi volně potuloval a nyní je rozdělen na asi 20 000 ve Švédsku, 50 000 v Norsku, 8 000 ve Finsku a 2 000 v Rusku.

Ve všech těchto státech trpí neustálým zabíráním půdy, které ovlivňuje pastvu sobů, diskriminaci a násilný rasismus. Úmyslné zabíjení stád sobů sužuje Sámy ve Švédsku, navzdory vládním pokusům o usmíření a určité finanční podpoře.

Finští Sámové také trpí ztrátou půdy, eliminací pastevectví sobů a nedostatkem moci nad přístupem ke zdrojům na jejich zbývajících pozemcích. Finsko nyní podporuje sámskou kulturní turistiku.

Norští Sámové se bránili infrastrukturním projektům, které vedly k ještě větším ztrátám půdy, ale s malým úspěchem.

Sámové v Rusku, nejmenší skupina, obnovili kontakt s ostatními v roce 1991. Jejich životní podmínky ve městech nejsou o nic lepší než podmínky Sámů jinde, ale jejich pasení sobů má zvláštní problém.

Byly organizovány v družstvech, která se nyní snaží přizpůsobit novým podmínkám probíhající industrializace. Stejně jako jinde i tento vývoj zabírá stále více pastvin. Turistický rybolov navíc snížil jejich zásobování potravinami.

Stejně jako Inuité mají Sámové cirkumpolární organizaci společného zájmu, Sámskou radu, složenou ze tří parlamentů zastupujících původní obyvatelé Švédska, Norska a Finska. Ruské Sámy zastupují nevládní organizace.

Válka na Ukrajině vytvořila mezi Sámy rozdělení. V dubnu 2022 Rada pozastavila formální vztahy s ruskou skupinou podporující Ruskou federaci, což předznamenalo pronikání subarktické politiky do polární oblasti.

Relativně klidné dny Arktidy skončily. Arktické oteplování zahřívá geopolitickou situaci v polární oblasti, což připomíná staré přísloví: „Co se stane v Arktidě, nezůstane v Arktidě“.

ZDROJ

PRÁVO RESPEKT ODBORNOST

Sdílet: